

Telegraful

Organ național-b

2 ex. (Of.)

Asociațiunea pentru literatura română și
cultura poporului român

Str. Șaguna 8

Sibiu

Abonamentul

Un an 500 Lei. — Șase luni 250 Lei. — Trei
luni 130 Lei. — Pentru străinătate un an 900
Lei. — Pentru America 4 Dolari.
Ziarul apare Marțea și Vinerea

Correspondențele

să se adreseze Redacției Telegraful Român
strada Mitropoliei Nr. 45. — Scrisori ne-
francate se refuză.
Articole nepublicate nu se înapoiază

Prețul inserțiunilor

un șir pețit 6 Lei pentru odată, dacă se pu-
blică de mai multe ori se dă rabatul cuvenit

Abonamentele și inserțiunile

să se adreseze Administrației ziarului Te-
legraful Român, Sibiu, str. Mitropoliei 45

Anul nou în Sibiu

Serviciul divin în catedrală

Sfânta Liturgie

În ziua primă a anului nou, în biserica noastră catedrală, s'a oficiat sfânta Liturgie, pontificând părintele consilier mitropolitan Dr. Vasile Bologa, asistat de 4 protoierei și doi diaconi. Predica ocazională, a rostit-o părintele protoiereu Ioan Dăncilă; iar răspunsurile liturgice le-a dat corul mixt al catedralei, condus de dșoara prof. Lia Popovici.

La serviciul divin a participat I. P. S. Sa Mitropolitul nostru Nicolae, dnii generali și ofițeri superiori, aflători în garnizoană, în frunte cu dl General Ștefan Panaitescu, șefii tuturor autorităților civile în frunte cu dl prefect județean General i. p. Dr. George Moga, dl prim-președinte al tribunalului Dr. Zaharie Crișan, dl primar Goritz, profesorii dela diferite instituții de învățământ, în frunte cu dl inspector I. Bratu, membrii Comitetului central al Astei aflători în Sibiu, în frunte cu Dl vicepreședinte Dr. Gheorghe Preda, reprezentanții institutului «Albina», președintele Dr. Beu cu dnii Dr. Comșă, Vătășan și Pop etc. și o mare mulțime de credincioși; iar înaintea catedralei era postată o companie de onoare a regimentului 90 infant. împreună cu drapelul și muzica militară.

Doxologia cea mare

După terminarea sfintei Liturgii, I. P. S. Sa Mitropolitul nostru Nicolae, înconjurat de preoții liturgisitori, a oficiat Doxologia cea mare, ridicând rugăciuni ferbinți către Cel a Tot puternic, pentru toate câte a făcut nouă și cerând sprijinul și ajutorul Său pentru viitor.

La rostirea rugăciunii pentru sănătatea și îndelunga viață a Majestății Sale Regelui nostru Carol II, muzica militară a intonat Imnul spre rugăciune.

Defilarea

După ieșirea din sfânta biserică dl General Ștefan Panaitescu cu puternica-i voce a adresat trupei cuvinte de îmbărbătare și urare de intrare într'un nou an, încheind cu urări de:

Să trăiască Majestatea Sa Regele Carol III!

Să trăiască Augusta Familie Regală!

Să trăiască Țara Românească!

Muzica militară, după fiecare locuțiune, a intonat Imnul Regal.

Dl General a primit apoi defilarea trupei.

Recepțiunea dela Rezi- dența arhiepiscopescă

După terminarea acestor festivități, conform vechiului și frumosului obicei, ca în ziua de anul nou să se aducă mai întâi felicitări Capului bisericii noastre, reprezentanții armatei, șefii autorităților civile și fiii suflatești ai I. P. S. Sale Arhiepiscopului și Mitropolitului nostru Nicolae, s'au prezentat în număr mare în salonul de recepțiuni al reședinței mitropolitane, pentru a aduce Înaltului Ierarh, urări de bine din prilejul intrării în anul cel nou, și a-L asigura de stima, devotamentul, alipirea și iubirea fiiească.

În numele intelectualilor și a tuturor fiilor credincioși din centrul mitropoliei noastre, părintele consilier mitropolitan, Dr. V. Bologa, a adresat I. P. S. Sale, următoarele cuvinte:

Înalt Prea Sfințite Părinte!

Credincioși tradiției bisericii noastre strămoșești, călăuză probată a vieții noastre publice, creștine și naționale, de mii de ani încoace, grăbim cu toții în jurul I. P. S. Voastre, să Vă exprimăm din toată căldura inimii noastre respectuoase felicitări și profund simțite urări de: AN NOU FERICIT!...

Suntem martori ai preocupărilor I. P. S. Voastre, pentru o demnă obłudire a acestui sfânt așezământ al părinților noștri, pentru continuu spor și înflorire în toți ramii săi de viață. Și privim cu satisfacție grijile părintești pentru luminata păstorire și ocrotire sufletească ce binevolți a împărtăși tuturor fiilor bisericii noastre, până la cele mai îndepărtate hotare ale vechel noastre Mitropolii. Până la îndepărtatul Maramurăș al Ardealului, cuibul Voevozilor români de odinioară, Dragoș și Bogdan, fericiții descălecători ai neamului, de pioasă aducere aminte, unde credincioșii bisericii noastre și astăzi se frământă cu multă stăruință pentru reînființarea istorice lor Episcopii de Maramurăș. Aceleași griji părintești pentru interesele bisericii noastre dela miază-zi, dela granițele Iugoslaviei, unde iarăș se fac atâtea stăruințe și sacrificii frumoase din partea credincioșilor bisericii noastre, pentru reînființarea vechel lor Episcopii din Timișoara.

Înaltă mulțămire sufletească de altă parte, când vedem, că I. P. S. Voastră nu pregetați a străbate, cu toiogul arhipăstoriei în mână, îndepărtatele ținuturi ale de Dumnezeu binecuvântatei noastre Arhiepiscopii, ca și în toamna abia trecută prin ținuturile înstrăinatei noastre săcuimi, până la marginile ei extreme, drept îndreptând cuvântul adevărului, ca un mare apostol al neamului, pururea luminând, încălzind și încălzând sufletele pentru idealul sfânt al evangheliului lui Hristos.

Împreună cu acestea grijile părintești ce Vă inspiră, pentru conducerea și înțeleapta îndrumare a creșterii clerului bisericii noastre și a clasicelor noastre institute de învățământ secundar, marele Liceu ortodox-român «ANDREIU ȘAGUNA» din Brașov, și Liceul ortodox-român «AVRAM IANCU» din Brad, ca și Școalele Normale «ANDREIU ȘAGUNA» din Sibiu, secția de fete și de băieți, toate moștenite dela Marele Arhipăstor al cărui nume îl poartă, ca cele mai bogate izvoare de lumină, de știință și de educație religioasă-morală și națională, singura pavază pentru viitorul și pentru propășirea unui neam.

Cu toată recunoștința pentru aceasta muncă binefăcătoare, urăm din inimă desăvârșită izbândă acestor osteneți ale I. P. S. Voastre, în cultul

luminii, binelui și adevărului, ca o răsplătită prea binemeritată dela bunul Dumnezeu, spre binele neamului și a bisericii sale strămoșești.

Mulți fericiți ani, Stăpâne!

La finea acestei cuvântări, asistența a făcut călduroase ovățiuni I. P. S. Sale.

După părintele Bologa, Dl General Ștefan Panaitescu, a adresat I. P. S. Sale, următoarele cuvinte:

Înalt Prea Sfințite Părinte,

În numele ofițerilor și trupel C. 7 A. am venit personal să prezint I. P. S. V. de anul nou cele mai călduroase felicitări și urări de sănătate și viață îndelungată, pentru binele și fericirea bisericii și pentru a duce la desăvârșire opera de unificare sufletească începută de I. P. S. V. unificare sufletească de care are nevoie mai mult ca oricând neamul nostru.

Odată cu aceasta țin să asigur pe I. P. S. V. că armata noastră conștientă de rolul ei în stat, este întotdeauna alături de biserica strămoșească, Isvorul tuturor virtuților morale ale poporului românesc.

În cursul vremurilor Biserica a păstrat, în sufletul tuturor românilor, trează conștiința națională și a sădit în inima lor pe lângă iubirea de Dumnezeu și dragostea de țară, neam și tron.

Ostașii, apărătorii credincioși ai patriei, au găsit în totdeauna în Biserică nu numai mângâierea dohovnicească, dar și alinarea și întărirea sufletească mai cu seamă în timpurile de grea cumpănă.

În vremurile grele de astăzi (putem zice vremuri grele pentru religia creștină) noi cu toții strânși uniți împrejurul tronului și cu cel mai profund devotament pentru scumpul nostru suveran, M. S. Regele Carol II-lea, protectorul Bisericii; urăm din toată inima Bisericii noastre strămoșești toată prosperitatea și să fie în vecl lumina călăuzitoare a sufletelor noastre.

I. P. S. V. conducătorul sufletesc al Ardealului, vă zicem din toată inima «să trăiți la mulți ani».

La aceste vorbiri, I. P. S. Sa, a răspuns printr'o vorbire pătrunsă de îngrijorarea zilelor de astăzi, ale cărei idei principale, le redăm sumar în următoarele:

Domnule General,
Domnule Prefect,
Prea stimați și iubiți frați,

Vă mulțumesc din toată inima pentru felicitările ce mi le-ați adus cu prilejul acestui an nou.

Vă rog să primiți și din parte-mi aceleași sincere urări de bine.

Ne găsim în pragul unui nou an, plini de nădejdi și așteptări, dar fără a ști ce surprize ne ascunde în taina lui.

Zilele pe cari le străbatem, sunt destul de grele și apăsătoare pentru noi.

Și Biserica este părtașă la greutatea zilelor de azi, cu toate instituțiile ei.

Criza financiară și economică amenință să ne distrame organizația actuală bisericească, zidită cu mari sforțări de înaintașii noștri în vremuri grele.

Am încredere însă, că cu ajutorul lui Dumnezeu, cu râvna clerului și poporului, vom putea trece peste aceste greutăți ale momentului; ba îndrăznim a crede, că nu va trece mult și ne vom împuni și aspirațiile de cari amintea purtătorul de cuvânt al Dvoastre, căci frații noștri, d. prin părțile Maramurășene și cel dela granițele Iugoslaviei într'adevăr oftează după scaunele vlădicășii, cari încă n'au putut fi reînființate în acele părți.

Tocmai în mijlocul greutăților Biserica se simte obligată să sădească în sufletele credincioșilor ei, încrederea și întărirea în dreapta credință.

E un razim tare pentru sufletul poporului nostru, pentru că oricât de mari ar fi greutățile zilelor prin cari trecem, să ținem seamă, că un popor nu trăiește numai pentru rezolvirea crizelor economice, ci mai ales pentru realizarea destinului său superior în lume.

Nici chiar în mijlocul celor mai mari greutăți, nu ne este permis a ne depărta sau a ne abate dela problemele fundamentale ale rosturilor neamului nostru, dela problemele culturale și duhovnicești.

Anul ce a trecut, cu toate grijile și năcazurile lui, ne a adus și o mare bucurie pentru întreaga țară:

Ironul de care ne legăm cu toată căldura și devotamentul își are Regele Său.

Sub conducerea înțeleaptă a Majestații Sale Regelui Carol II, privim cu încredere în noul an ce vine.

Vă rog din toată inima să ne unim cu toții și să-i urăm Regelui nostru: Mulți fericiți ani, pentru slava Țării și fericirea neamului!

Mulțumindu-Vă încă odată pentru simțămintele exprimate și împărtășindu-Vă arhleriasca binecuvântare, Vă zic tuturor: An nou fericit!

Adresându-se I. P. S. Sa în special dlui General Panaitescu și mulțumindu-i pentru urările de bine și accentuând importanța raportului amical ce trebuie să existe între armată și biserică, a rugat pe dl Comandant și ceilalți reprezentanți ai armatei, să primească și din partea Sa și a bisericii, aceleași urări de bine pentru cei prezenți, pentru colaboratorii dâșșilor și pentru scumpa noastră armată pe care se razimă întreaga țară și ne dă siguranța de a putea duce la îndeplinire misiunea noastră. A mulțumit apoi dlui prefect județean Dr. Moga și șefilor autorităților civile și tuturor onorațiilor pentru felicitările aduse, dorindu-le la toți: An nou fericit!

Fiind P. S. Sa Părintele Vicar Vasile, în ziua anului nou absent din Sibiu, stimătorii și prietenii din Sibiu, l-au felicitat în scris.

Vremea trece, vremea vine...

În testamentul său, înțeleptul episcop Melchisedec, a scris cuvinte dureroase despre starea bisericii, care prin «odiosul act de spoliare, numit secularizare, a devenit săracă materialicește, ear politicește sclava unor miniștri întitulați de culte, cari lipsiți de orice idee despre înalta menire a bisericii în societate — și adeseori chiar ei dușmani ai creștinismului, — stau să ia bisericii și ultimile rosturi de existență materială și de independență».

Această stare lamentabilă, ce a măhnit adânc pe un ierarh de înaltă cultură și a aruncat o pală de umbră pe drumul de lumină al unui vajuic idealist al veacului IX-lea, s'a continuat până azi.

N'a fost nici atunci, precum nu este nici azi, un moment de cutremur al conștiinței morale pentru potențații politici. Biserica de atunci încoace, a fost «șapul ispășitor» pentru păcatele politice. Ea a fost totdeauna jertfită înaintea ori cărei alte instituții, fiind un punct vulnerabil pentru toți ceice nu erau altceva decât legitimitii fii ai apostaziei, ateismului și fracmazoneriei.

Dela secularizarea averilor mănăstirești și până azi, ea a trăit din mila sgărcită a statului și s'a menținut din toleranța — vorba vine — corifeilor regimurilor politice. Valoarea ei spirituală a fost ignorată și plasată în rândul categoriilor de mâna a doua. Așa că, azi se ignorează până la negație marele rol ce l-a avut biserica noastră ortodoxă, care

pentru neamul românesc nu este altceva decât o adevărată mamă, care l-a crescut și mângâiat la sânul ei cald de iubirea aceluia ce s'a jertfit pe Golgota.

Și au fost vremuri de sfinte amintiri, când liniștea, binele și fericirea se revărsau din belșug peste plaiurile pământului românesc, — atunci când vlădica, cu Domnitorul țării și cu boierii, stau alături la necazuri jertfindu-și viața și averea, numai pentru înflorirea și prosperarea neamului. Unde sânt voevozii și boierii, ctitori și ziditori de biserici și sfinte mănăstiri?... S'au dus odată cu vremile lor...

Din sfințenia acestor vremi, noi cei de azi, abia mai bănuim lumina diafană a unui vis, ce mângâie cu palpăirea lui câte un suflet care mai ingenuchiază la icoana credințelor străbune...

La acești înaintași ai vremilor apuse tot ce au făcut, era expresia unei adânci și autentice convingeri. Erau conștienți că existența, trăinicia și prosperarea unui stat depinde intrinsec de puterea sufletească și forța morală a poporului.

Istoria ne arată popoare cu o puternică organizație politică, cari din cauza indisciplinei spirituale, și a falimentului moral, s'au prăvălit din piscul culminației lor, în abisul anarhiei și nimicirii. Acestea se întâmplă totdeauna atunci, când viața religioasă se elasticizează, ear autoritatea bisericii se calcă în picioare de puterea politică.

În fața unui asemenea fapt sântem noi astăzi. Statul a luat o atitudine asemănătoare cu Pilat față de Hristos. Hristos nu este vinovat, dar, pentru împăcarea intereselor politice, trebuie jertfit. Politicianii noștri, știu și sânt convinși că «Biserica» nu este vinovată de jaful ce s'a făcut cu banul public, dar pentru a salva bugetele personale ale regimului «trebuie» jertfită. Și biserica s'ar jertfi, dacă ar fi vorba de o cauză supremă, pentru un scop ideal, ce și-ar răsfrainge lumina binefăcătoare peste neamul nostru. Ea știe ce este jertfa, căci prin jertfă s'a născut, și prin ea trăește. Jertfa ce se impune bisericii ortodoxe, n'are fond, — n'are caracter spiritual moral. — Să se jertfească bugetele ministeriale, parlamentare, bursele de prisos, indemnizațiile pentru «voiajuri»...

Credem că a venit vremea, când și biserica, prin reprezentanții ei, va fi la postul de comandă, pentru a-și ispăși fiecare păcatele în raport cu gravitatea lor.

Pr. Const. Zoican.

Organizați Oastea Domnului

Dăunații războiului

— La alții și la noi —

Atât statele învingătoare, cât și cele învinse au căutat în anii de după război să-și despăgubească dăunații, ajutându-i să-și refacă avutul.

În Anglia la anul 1923, în Franța încă dela 1920, sinistrații sânt desdăunați și puși în puțința de a contribui la sporirea avutului țării lor.

Grecii au despăgubit nu numai pe cel din Grecia, ci chiar pe dăunații greci din România, plătindu-le sumele arătate de autoritățile noastre românești.

Italia, Cehoslovacia, Iugoslavia de asemenea și-au despăgubit dăunații marelui război.

Păgubiții români au rămas la coadă așteptând zile mai bune.

Statul român a încasat în contul reparațiilor vreo cinci miliarde de lei, din care sumă se cuvenea cel puțin jumătate pe seama păgubiților, — între dâșșii se găsesc și numeroși preoți de ai noștri. Statul n'a plătit, până acum, decât abia o jumătate miliard (în loc de cel puțin două și jumătate) sinistraților din România.

Delegații acestora s'a prezentat în toamnă lu ministerul de finanțe, cerând din nou să se ia măsuri pentru deslegarea problemei ce privește un număr aproape de un milion de români. Ear ministerul nu li-a dat, nici astădată, decât — speranțe. Pe când faptele?

Ce ne aduce anul?

— Citind ziarele —

Ca de obicei, la început de an, gazetele, într'un glas cu cititorii, își pun întrebarea: Cum va fi anul nou? Ce ne aduce noul an?

Anul trecut 1930 este prezentat în culorile cele mai mohorâte: an încărcat de neajunsuri, de mizerii, de sărăcie, cu nemulțumiri, plângeri, proteste, recriminări multe, foarte multe, an de sbucium și de lupte desnădăjduite, șipete că nu se mai poate trăi în țară...

Nici un glas însă, sau aproape nici unul, nu s'a ridicat să ne aducă aminte, că ogoarele noastre ni-au dat, în 1930, belșug de roadă, mai mult decât nădăjduia lumea, cum arată unul dintre neobosiții noștri scriitori, Păr. Arhimandrit Scriban, într'unul din lumninoasele sale articole, unde scrie că dela Dumnezeu anul a fost bun și binefăcător și trebuie să-l încheem cu mulțumiri către El; — câte am avut rele, le-am avut dela oameni.

Păr. Arhimandrit spune, că nu e de ajuns să punem întrebarea: Ce ne aduce anul? ci să ne întrebăm și: Ce aducem noi anului? Căci anul a venit cu ale lui obișnuite, și a fost și mai bun decât obișnuit, — dar n'am fost noi cum trebuia.

«Vremea se scurge, cafea lui Dumnezeu urmează fără știrbire. Cum sântem noi în mijlocul acesteia? Întrebarea această nu ni-o punem, și totuș aici e cheea tuturor necazurilor noastre. Căci toate relele câte le-am avut, sânt numai și numai dela oameni... Ei, pe de-o parte, nici nu vor să asculte pe ceice le vorbesc de bine; ear, pe de alta, pun bețe în roate și singuri umblă să întărească lucrarea diavolului în lume».

Vedem zilnic, cum silințele spre bine sânt bănuite și înădușite atât între

țări, cât și între oameni în parte... «Așteptăm să ne cadă binele din cer, să ne aducă anul nou lucruri minunate, spre care noi nu ne mișcăm de loc prin silința noastră... Cum puteți da fiilor voștri cele bune, a spus Domnul Hristos, fiind voi răi? Treceți în ceata lucrătorilor binelui, lăsați pe uneltorii vrajbei, urniți cu un deget răul din drumul vostru, și veți vedea că binele vine mai curând decât credeți. Dar înainte de toate: trebuie să credeți în el, să simțiți pentru el, să vă mișcați către el».

Indrăzniți prin urmare, și veți birui.

Un monument istoric: Biserica din Criștior

În «Anuarul comisunii monumentelor istorice pentru Transilvania pe anul 1929», ed. Cartea Românească Cluj, se află o mulțime de date, privitoare la cele mai vechi biserici din județul Hunedoara.

Tot din acest anuar se mai află extrasă și cartea: «Vechile biserici de piatră românești din județul Hunedoara» de Virgil Vătășeanu. Acest extras, e necomplet, întrucât nu sânt studiate scenele religioase și istorice din vechia biserică română din comuna Criștior, comună aproape de Brad.

Lipsa aceasta, e rezolvată însă într'un capitol al dlui S. Dragomir din conținutul «Anuarului» sub titlul: «Vechile biserici din Zarand și ctitorii lor în secolul XIV și XV», capitol, comunicat Academiei române în 24 Martie 1930, studiu expus în 41 de pag.

Scriu aceste șire, odată pentru a face cunoscut «Anuarul comisunii monumentelor istorice», tuturor celor interesați pentru niște importante documente istorice, pe cari le poate vedea oricine; iar în rândul al doilea a aduce o explicare istoric-religioasă a celor două scene biblice, din biserică din Criștior, despre cari va fi vorba mai în jos și cari nu se află tratate în Anuar.

Ce scene reprezintă pictura bisericii din Criștior?

Reprezintă, trei feluri de scene, și anume: familia ctitorului, familia regilor Ungariei și mai multe scene religioase. Starea actuală a picturii dela Criștior, ne lasă să observăm că în cursul timpului, reparându-se biserică, zidarii au săpat peretele, cu pictura de pe el, ca să se prindă mai bine mortarul; iar acum deslipindu-se stratul de var de deasupra picturii, ne lasă să vedem cum zidarii neștiutori, au alterat destul de mult o pictură mult grăitoare.

Pe peretele naosului, se află pictată o icoană ce reprezintă un bărbat, o femeie și între dânșii un copil. Costumele sunt cavaleștii. Dl prof. I. D. Ștefănescu ne spune într'o conferință din 19 Noemvrie 1930, că îmbrăcămîntea aceasta, era cea a curții din Praga, ce în veacul al XIII—XV era în privința modei, ceace este astăzi Parisul.

Cine sânt aceste 3 persoane?

Ne spun inscripțiile slavone ce se află deasupra fiecărei persoane din icoană și anume: deasupra cavalerului, în partea stîngă stă scris:

«Robul lui Dumnezeu ctitorul iupânului Bălea prezintă mănăstirea Preastintei Născătoare de Dumnezeu pururea Fecioarei Maria». (Traduse din limba slavonă, Anuar pag. 229) Deasupra figurii femeiești stă scris:

«Roaba lui Dumnezeu iupânița Vișe». La tot cazul această Vișe, nu a putut fi decât soția jupânului Bălea. La mijloc, se află chipul unui băețandru, îmbrăcat tot în haine cava-

lerești; iar deasupra capului, are o inscripție necompletă:

«Robul lui Dumnezeu Ștefan Bălea fiul lui Iova...?...»

Alăturat, mai este o icoană murală, ce reprezintă la fel doi cavaleri. Deasupra celui din stînga e scris:

«...Iova, fiul ctitorului mănăstirii» În dreptul capului celui de al doilea cavaler e scris:

«Robul lui Dumnezeu Laslău Bălea, fiul lui Iova».

Iată deci familia ctitorului bisericii din Criștior: jupânul Bălea cu soția Vișe (sau Vișa) fiul lor Iova și cei doi nepoți Laslău și Ștefan.

Pe un perete afară, e pictată familia lui Ludovic cel Mare, constă-tătoare din 5 membri. În frunte Ludovic cel Mare și la urmă regina Elisabeta; iar între dânșii Maria, Hedviga și în rândul penultim Sigismud de Luxemburg, bărbatul Mariei. Mantiile lor sânt cusute — după cât se vede din pictură — cu fir, conform obiceiului oriental de pe atunci.

Când s'a zidit biserică din Criștior? Criștioreni, cred că s'a zidit cam pela anul 1412 sau chiar 1442.

Ținând seamă de datele istorice referitoare la regele Ungariei Ludovic cel Mare precum și la evenimentele din timpul domniei sale, trebuie să concedem că biserică s'a zidit mai înainte și anume între anii 1375—1395, cu un cuvânt la finea sec. XIV, căci dacă ar fi fost zidită mai târziu, nu s'ar mai fi pictat familia regală, în ordinea în care se află pictată, figurând și Ludovic cel Mare.

Obiceiul de a se picta pe zidurile unei biserici sau mănăstiri și chipul domnitorului din timpul zidirii, pe lângă cel al ctitorului, e păstrat pretutindeni.

Privitor la inscripția deasupra figurii lui Bălea, «...prezintă mănăstirea...» se spune mănăstire, nu pentru alt motiv decât că era biserică de piatră (Părerea Dlui Al. Lapedatu reproducă din nota Anuarului).

Cam aceste sânt observările Dlui S. Dragomir privitor la scenele pictate pe pereții bisericii din Criștior, de cari m'am folosit până aci. Dl prof. I. D. Ștefănescu în conferința din 19 Noemvrie 1930 ținută în Sibiu, ne-a dat o lămurire foarte prețioasă în legătură cu felul al 3-lea de scene ale bisericii din Criștior, anume în legătură cu scena «Spălării picioarelor» și în legătură cu scena liturgică ce reprezintă «Cina cea de Taină».

Aceste două scene, sânt numai amintite în capitolul Dlui Silviu Dragomir din Anuar.

Scena liturgică ce reprezintă «Cina cea de Taină» în cursul secolilor, a fost foarte diferit reprezentată. Forma mesei, era într'un fel în orient și în altul în occident, precum se poate constata aceasta și în scenele ce se află pe pereții catacombelor din Antiohia, Roma și Cartagina. În orient, avea forma rotundă pe când în occident, nu avea această formă decât în evul mediu, sub numele de «table ronde».

Dar și aci o distincție. Prin sec. VIII—XI masa era tot rotundă dar locul de onoare era în stînga de oarece mesenii stăteau cu fața spre ușă. În evul mediu, acest obicei peri.

Se mai află o formă de masă și anume în formă de potcoavă la care locul de onoare e în colțul din dreapta — stînd în fața mesei.

Acest din urmă fel de a picta, e pur catolic.

La Criștior masa e rotundă, dar Isus și apostolii, stau cu fața spre ușă, așa că nu e aceea «Table ronde» din evul mediu, ci masa rotundă ce se află tot în aceeași formă în catacombele din Antiohia și de aci trecută de creștini

în catacombele Cartaginei. Această formă de masă datează numai în veacurile VIII—XI, ne mai aparînd mai târziu în Africa nordică, ci numai în Serbia, Dalmația, Severin, Criștior. Aceasta se explică așa: scena liturgică «Cina cea de Taină», a existat pictată în bisericile din apropiere, ce datau de prin sec. IX—XI și atunci criștioreni au rugat pe acel pictor, să le picteze biserică, așa cum au văzut ei pictată vreuna din bisericile existente deja cu o asemenea pictură. Bisericile acele n'au mai ajuns nici ca ruine măcar până la noi ci s'au nivelat de mult.

Scena, au adus-o călătorii din sudul Dunării ce treceau spre Ardeal de prin Dalmația, Serbia, poate la minele de aur din jurul Bradului.

Cam așa să se fi încetățenit în partea locului și scena «Cinei celei de Taină», care e de origine orientală dar care totuși ne-a venit din Africa nordică și nu din Asia mică prin diferiți negustori.

Același fir roșu se poate urmări și în legătură cu a doua scenă religioasă aceea «Spălării picioarelor».

Scena reprezintă pe apostoli și pe Isus, ce avea să spele picioarele apostolilor. De sigur această scenă e foarte delicată. Grecii au și prins la timp această situație delicată când Isus avea să spele picioarele unuia dintre apostoli de ex. Ioan; de aceea ei îl și reprezintă pe Isus, ca numai întinzând mâinile; iar apostolul, privind în jos. Nu tot așa stăm cu scena «Spălării picioarelor» la sârbi și dalmațini. Ei fiind mai duri în privința delicateții scenei, au reprezentat-o pur și simplin, direct: Isus spală picioarele apostolului.

Așa e scena și la Criștior. Acesta, este încă un motiv de a ne face să credem în aceeași explicație pe care o văzurăm mai înainte, privitor la «Cina cea de Taină». Putem deci presupune fără să ne înșelăm, o strînsă legătură a creștinilor din Criștior — Ardeal — cu creștinii din sudul Dunării chiar și cei de peste Marea Mediterană, încă din sec. IX—XIV.

Dacă erau creștini, erau și români; purtau acest nume, aveau nume românești: Bălea, Vișa, Laslău, Ștefan; erau acei Kneji de cari vorbește istoria.

Care era starea financiară a românilor din Criștior la finea sec. XIV? O spune analiza mortarului de sub pictura bisericii din Criștior. Analiza făcută de dl T. Balș.

Se știe că pentru a executa o pictură durabilă, se cere ca peretele să fie preparat cu o soluție de praf de marmoră și suc de smochine, sau praf de marmoră de Karara și lapte.

De unde să aibă criștioreni marmoră de Karara și suc de smochine?

N'au avut nici măcar lapte, ci au preparat zidul, cu nisip în care sânt și pietricele, var și suc de cireșe. Și pictura, a ajuns până la noi, martoră a lipsei de praf de marmoră și martoră totuși a credinței și a legii celei vii. Pentru «lege» a făcut românul tot ce a putut. Aci să se observe, că unitatea credinței, era unitatea neamului.

Ce concluzii putem trage de aci? Scenele pictate la Criștior, ne arată nume românești în sec. XIV, ne arată jupâni iar nu ciobani numai în întregime, cum susțineau străinii până acum bine de curând, că Ardealul ar fi fost populat numai de păstori, sau în cel mai bun caz, și de agricultori.

În părțile Crișului alb, existau biserici românești încă de prin veacul IX—XI cu pictură de origine orientală.

Există o strînsă legătură între Ardeal și restul creștinătății din sudul Dunării, fir ce se poate urmări, până în Antiohia și Africa nordică.

Iată deci — cu aproximație — cam ce fel de lucruri ne grăește nouă astăzi, un monument istorico-religios, biserică din Criștior, după 530 de ani de ploae și de vânt.

Zian V. Boca.

INFORMAȚIUNI

Recensământul general, dela 29 Decemvrie 1930, a decurs pretutindeni, în cuprinsul țării, în cele mai satisfăcătoare condiții. Insuși Suveranul, completând cu mâna Sa foaia de recensământ, a dat pildă de modul serios cum trebuie săvârșită această îndatorire. Marele Voevod Mihai a scris următoarele: «Recensământul din 1930 este prima numărătoare a neamului românesc pe veci întregit». Semnat: Mihai, Mare Voevod de Alba-Iulia și moștenitor al Coroanei. Sinaia, 26 Decemvrie 1930».

S'a votat de curând legea contra cumulului. Ziarele spun, că noua lege are numeroase porțițe, și astfel cu greu va produce efectul așteptat. Rămâne tot în sarcina presei: demascarea fără cruțare a tuturor cumularzilor păcătoși.

Mai ales cu prilejul sărbătorilor, personalul din serviciile exterioare ale c. f. r. este silit să facă, celor chemați să le apere drepturile, fel de fel de daruri: paseri, purceluși, vin, alimente șcl. Direcția exploatării a dat, din acest motiv, o circulară către întregul personal, cerînd să înceteze aceste procedee umilitoare. Celor dovediți că cer plocoane, li se vor aplica pedepse aspre. Casurile trebuie neapărat denunțate, dar nu anonim.

Locuitorii cetății Vaticanului, statul unde papa e suveran, sânt — după recensământul făcut acum — în număr de 639 cetățeni, dintre cari 495 italieni, restul elvețieni, spanioli, francezi, germani etc. și nici un român.

ȘTIRI LOCALE

Mulțumită. Cu ocazia concertului din 25 Decemvrie 1930 al «Reuniunii culturale naționale a meseriașilor români din Sibiu» au binevoit a suprasolvi resp. a-și rescumpăra biletul următorii domni, pentru ceace mulțumim și pe această cale: I. P. S. Sa Dr. N. Bălan, Arhiepiscop și Mitropolit 200 Lei; Profesor Marcu Jantea 200 Lei; Nicolae Simtion, antreprenor de clădiri 200 Lei; Profesor Timotei Popovici, George Poponea, cond. Tip. arhidiecezane, N. Colan, Rect. Acad. teologice, Ioan Rebegea, dir. «Albina», Em. Cioran, protopop, fiecare câte 100 Lei; Petru Gabor m. croitor 80 Lei; Candid Popa, rev. școlar în pens. 50 Lei. *Comitetul.*

Primăria aduce la cunoștință că listele electorale, revizuite în decursul lunii Decemvrie 1930, vor sta afișate la primăria municipiului Sibiu în tot cursul lui Ianuar 1931. Contestații la înscrierea în listele electorale se pot face în cursul acestei luni, la judecătoria mixtă din localitate de orcăre alegător din circumscripțiunea electorală a municipiului Sibiu.

Organizați
Soc. Sf. Gheorghe a tinerimii

MEDIC PRIMAR

Dr. Ilie Iancu

reîncepe praxa medicală în 2 Ianuar 1931. Consultațiuni pentru boli interne și de femei la 9-10 ore e. a. și 3-4 ore d. a. în Piața Principele Carol (Piața mică) Nr. 27 etajul I, deasupra farmaciei Fabrițius.

(60)3-3

În editura Comisiunii administrative a Tipografiei arhidiecezane a apărut și se află de vânzare la Librăria arhidiecezană din Sibiu:

Istoria Desrobirii Religioase a Românilor din Ardeal în secolul XVIII

de

SILVIU DRĂGOMIR

profesor universitar, membru al Academiei Române

Vol. II

cu 75 documente anexate.

Prețul Lei 400, plus spese de poștă Lei 20.

Volumul I costă Lei 200

Dela Librăria Arhidiecezană din Sibiu, se poate comanda

ACFTISTUL

Preasfintei Născătoare de Dumnezeu și alte rugăciuni

legat foarte fin, în plus, cu copcii și aurit. Prețul de Lei 450.—

Au apărut și se află de vânzare la Librăria Arhidiecezană, Sibiu

Cântări funebreale

pentru cor de bărbați, de:

Antoni Sequens

Prețul Lei 30, plus spesele poștale Lei 12.

Dela Librăria Arhidiecezană din Sibiu, se poate procura

CURS

de

Indrumări misionare

pentru folosirea studenților în teologie, preoților parohi și misionarilor eparhiali

de

Dr. VASILE GH. ISPIR

profesor la Facultatea de teologie din București.

Prețul Lei 440.—, plus spese poștale Lei 20.—

A APĂRUT:

Scrisori către Simforoza în pământul făgăduinții

de

Gala Galaction

Prețul 80 lei, plus spese poștale 10 lei.

Se poate comanda dela Librăria Arhidiecezană din Sibiu

A APĂRUT

BISERICA IMPOTRIVA CONCORDATULUI

Declarațiunea Episcopatului ortodox român prezentată la discuția pentru ratificarea Concordatului, în ședința dela 23 Mai 1929, a senatului român de

Dr. NICOLAE BĂLAN

Arhiepiscop și Mitropolit

Prețul Lei 30.— + spese Lei 5.—. Se poate comanda dela Librăria Arhidiecezană din Sibiu, trimițând prețul prin mandat poștal.

Au apărut și se află de vânzare la Librăria Arhidiecezană, Sibiu

Cântări funebreale

pentru cor de bărbați, de:

Dumitru Cunțan

Prețul Lei 30, plus spesele poștale Lei 12.

A apărut și se află de vânzare la Librăria Arhidiecezană:

Introducere în sfintele cărți ale Testamentului Vechiu

de Arhiepiscopul-Mitrofor Dr. VASILE TARNAVSCHI prof. titular la Facultatea de teologie din Cernăuți. Prețul Lei 400.—. La comanda se alătură Lei 20.— pentru spese poștale.

A apărut în editura Comisiunii administrative a Tipografiei arhidiecezane și se află de vânzare la Librăria arhidiecezană de aici din Sibiu broșura:

„Profeții mesianice în vechiul Testament”

texte alese de dl NICOLAE NEAGA, profesor suplent la Academia teologică „Andreeană”, din Biblia publicată sub îngrijirea Sfântului Sinod în 1914, cari texte, pentru că să fie cât mai accesibile la înțelegerea din Exegetică în institutele teologice sunt înscrise cu titluri în conformitate cu importanța lor mesianică. Prețul unui exemplar e Lei 55.—. Librăriilor și direcțiilor institutelor teologice pentru comanda de cel puțin 10 exemplare li se dă 20% rabat.

Librăria Arhidiecezană.

Anunțuri și reclame

Cel mai răspândit ziar care poate fi întrebuițat pentru anunțuri și reclame în cercurile preoțești din Ardeal, este

Telegraful Român

Anunțuri și reclame se primesc la Administrația ziarului, în Sibiu, strada Mitropoliei Nr. 45.

A apărut în Biblioteca

La Vatra sufletească a Neamului Nr. IX

Cum s'a făcut unirea cu Roma în Ohaba-Forgaciu? (Banat)

Demascarea unor siluiri și fraude de

Dr. Gh. Ciuhandu

consilier-referent eparhial, Arad.

Se poate procura dela Librăria Arhidiecezană din Sibiu. Prețul Lei 25.— plus spese Lei 5.—.

Călăuza agricolă

de prof. D. Comșa, hotărât cea mai de seamă, practică, îndemânatecă și populară între cărțile noastre agricole tipărite dincoaci de Carpați, merită răspândire în cercuri cât mai largi.

Prețul unui exemplar tomul I Economia câmpului e 90 lei, tomul II Pomăritul și Vieritul 50 lei și tomul III Legumăritul și Florăritul 60 lei. Tus-trele tomurile, broșate separat sau împreună, se vinde cu 200 lei și taxa poștală cu recomandare 20 lei.

Comenzile adresate autorului prof. D. COMȘA în Sibiu sau Librăriei Arhidiecezane se execută prompt, având a trimite prețul de mai înainte sau cu ramburs.

În editura Comisiunii administrative a Tipografiei arhidiecezane a apărut și se află de vânzare la Librăria arhidiecezană din Sibiu:

HRISTU ANDRUTSOS

profesor la facultatea de teologie din Atena

DOGMATICA

bisericii ortodoxe răsăritene

Traducere autorizată

de

Dr. DUMITRU STANILOAE

profesor la Academia teologică „Andreeană”

Prețul Lei 400.—, plus spese poștale Lei 20.—

Librăriilor și direcțiilor institutelor teologice pentru comanda de cel puțin 10 exemplare li se dă 20% rabat.

A apărut, în a treia ediția, romanul:

MARTIRII,

de **Constanța Hodoș**, cu o prefață de Ion Gorun. București, Tip. I. Copuzeanu.

De vânzare la Librăria Arhidiecezană, Sibiu Prețul 60 lei, și porto.

La Librăria Arhidiecezană a sosit și se află de vânzare

Viețile Sfinților

în limba moldovenească

Intocmite pe temeiul cărților «Viețile Sfinților» ale

Sf. Dimitrie al Rostovului

tipărită în tipografia Sinodală din Moscova cu completări, însemnări lămuritoare și cu chipurile sfinților

Luna Mai (1-15)

Cartea întâia

Prețul Lei 225.

Anunțuri și publicații se primesc cu prețuri cumpătate, la administrația ziarului:

Telegraful Român

ORDINEA BAILOR

Baie în bazenul de înot și lecții de înot

Pentru bărbați:

Luni: închis
Marți: dela 8-10 ore a. m. pr. urcate
Miercuri: dela 8-10 ore a. m.
Joi: dela 8-10 ore a. m.
Vineri: dela 8-10 ore a. m.
Sâmbătă: dela 8-10 ore a. m.
Duminecă: dela 7-9 ore a. m.

Pentru femei:

Luni: închis
Marți: dela 10-12 ore a. m. pr. urcate
Miercuri: dela 10-12 ore a. m.
Joi: dela 10-12 ore a. m.
Vineri: închis
Sâmbătă: închis
Duminecă: dela 9-10 ore a. m.

Baie de familie:

Luni: închis
Marți: dela 1¹/₂-7¹/₂ ore seara pr. ur.
Miercuri: dela 1¹/₂-7¹/₂ ore seara
Joi: dela 1¹/₂-7¹/₂ ore seara
Vineri: dela 10-12 ore a. m. și dela 1¹/₂-7¹/₂ ore seara
Sâmbătă: dela 10-12 ore a. m. și dela 1¹/₂-7¹/₂ ore seara
Duminecă: dela 10-12 ore a. m.

Pentru bărbați:

Băi de abur și de aer cald

Luni: închis
Marți: dela 1¹/₂-7¹/₂ ore seara prețuri urcate
Miercuri: dela 1¹/₂-7¹/₂ ore seara
Joi: închis
Vineri: închis
Sâmbătă: dela 8-12 ore a. m., dela 1¹/₂-5 p. m., dela 5-7¹/₂ ore seara prețuri reduse
Duminecă: dela 7-12 ore a. m. prețuri urcate

Pentru femei:

Băi de abur și de aer cald

Luni: închis
Marți: închis
Miercuri: închis
Joi: dela 1¹/₂-7¹/₂ ore seara prețuri urcate
Vineri: dela 1¹/₂-5 ore p. m. dela 5-7¹/₂ ore seara prețuri reduse
Sâmbătă: închis
Duminecă: închis

Băi de cură

Luni: închis
Marți: dela 8-10 ore a. m. și dela 1¹/₂-4 ore p. m.
Miercuri: dela 8-10 ore a. m. și dela 4-7¹/₂ ore seara
Joi: dela 8-10 ore a. m. și dela 1¹/₂-4 ore p. m.
Vineri: dela 8-10 ore a. m. și dela 4-7¹/₂ ore seara
Sâmbătă: dela 8-10 ore a. m. și dela 1¹/₂-4 ore p. m.
Duminecă: dela 7-10 ore a. m.

Băi de cură

Luni: închis
Marți: dela 10-12 ore a. m. și dela 4-7¹/₂ ore seara
Miercuri: dela 10-12 ore a. m. și dela 1¹/₂-4 ore p. m.
Joi: dela 10-12 ore a. m. și dela 4-7¹/₂ ore seara
Vineri: dela 10-12 ore a. m. și dela 1¹/₂-4 ore p. m.
Sâmbătă: dela 10-12 ore a. m. și dela 4-7¹/₂ ore seara
Duminecă: dela 10-12 ore a. m.

BAI DE PUTINA

Luni: închis
Marți: dela 8-12 ore a. m. și dela 1¹/₂-7¹/₂ ore seara
Miercuri: dela 8-12 ore a. m. și dela 1¹/₂-7¹/₂ ore seara
Joi: dela 8-12 ore a. m. și dela 1¹/₂-7¹/₂ ore seara
Vineri: dela 8-12 ore a. m. și dela 1¹/₂-7¹/₂ ore seara
Sâmbătă: dela 8-12 ore a. m. și dela 1¹/₂-7¹/₂ ore seara
Duminecă: dela 7-12 ore a. m.

În zilele de sărbătoare are valoare ordinea de Duminecă.